

น้ำท่วม เห็นที่ต้องแก้ไขไม่ใช่แก้ขัด

ท่านผู้อ่านเคยฟังเพลงลูกทุ่งที่ว่า น้ำท่วม พี่ว่าดีกว่าฝนแล้ง ไหมคะ ผู้เขียนเป็นนักเศรษฐศาสตร์ก็ไม่เคยเข้าใจว่าเพลงนี้ใช้อะไรมาตัดสิน โดยปกติแล้วน้ำแล้งขั้นวิกฤตจะเสียหายน้อยกว่าน้ำท่วมขั้นวิกฤต เพราะน้ำแล้งเกษตรกรเสียผลตอบแทนจากที่ดินแต่ยังเอาแรงงานตนเองไปขายได้ ในช่วงน้ำแล้งทรัพย์สินมักไม่มีการเสียหาย แต่น้ำท่วมก็เป็นอย่างที่เราเห็นกันทุกวันนี้ อาจถึงเสียชีวิต เสียทรัพย์สิน เสียรายได้ เสียสุขภาพทั้งกายและใจ

โอกาสที่น้ำท่วมจะรุนแรงและยาวนานจะมีบ่อยขึ้นเพราะเหตุผล 2 ประการคือ มนุษย์ได้สร้างสิ่งกีดขวางการไหลของน้ำมากขึ้น

หมู่บ้านจัดสรรเข้าไปอยู่ในพื้นที่แก้มลิงทำให้พื้นที่ที่เคยรับน้ำได้ดูดซึมน้ำได้ กลายเป็นคอนกรีต รวมทั้งการสร้างทำนบป้องกันน้ำท่วม ซึ่งเมืองหนึ่งป้องกันตัวเองได้แต่น้ำก็ยังมืออยู่เท่าเดิม ก็ต้องไหลไปท่วมบ้านเมืองคนอื่น

สาเหตุที่ 2 ก็เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก ซึ่งอาจทำให้เกิดมรสุมและฝนตกรุนแรงหรือบ่อยครั้งขึ้น

วิวัฒนาการของการจัดการน้ำท่วมของไทยเกิดขึ้นก่อนในภาคเกษตร เมื่อเราสร้างเขื่อนภูมิพลช่วยให้ทำการเกษตรได้ปีละ 2 ครั้ง ก่อนหน้านั้นชาวนาปลูกข้าวนาปีที่สูงตามน้ำได้ถึง 2-3 เมตร เรียกว่า นาฟางลอย ซึ่งเป็นข้าวไวแสง ปีหนึ่งปลูกได้ครั้งเดียวและผลผลิตต่ำ

แต่พอเราเริ่มมีระบบชลประทานในฤดูแล้ง รัฐบาลก็ส่งเสริมข้าวพันธุ์ไม่วางแสง ซึ่งมีลักษณะต้นเตี้ย ผลผลิตเยอะกว่ามาก ที่เรารู้จักกันในนาม ข้าว กข ข้าวหมัศจรรย์นี้ปลูกแล้วจะติดดอกตามระยะเวลา สามารถออกดอกออกผลปีละหลายครั้ง ไม่ขึ้นกับฤดูและแสงอาทิตย์

เพื่อให้ชาวพันธุ์ใหม่ปลูกได้ปีหนึ่งมากกว่าหนึ่งครั้ง กรมชลประทานจึงสร้างคันกันน้ำ 2 ข้างฝั่งเจ้าพระยา เพื่อไม่ให้น้ำล้นฝั่งเข้าไปทำลายพืชผลและออกทะเลไปโดยเร็ว แต่คันกันเหล่านี้นรวมทั้งลำน้ำเจ้าพระยากลับกลายเป็นคลองส่งน้ำเข้ากรุงเทพมหานคร

ทางกรุงเทพฯจึงป้องกันตัวเองโดยสร้างทำนบไว้รอบพระนคร เพราะกรุงเทพฯเป็นหัวใจของเศรษฐกิจประเทศ บ้านจัดสรรทั้งหลาย เทศบาลอื่นๆ ก็เริ่มกระบวนการป้องกันตัวเองเหมือนกัน จนที่ที่ไม่เคยท่วมมาก่อนก็ท่วมเท่าเอาที่ที่เคยท่วมเท่าเอาที่สูงไปถึงชั้นสองของบ้าน ในเขตเจ้าพระยาตอนล่างเริ่มมีการทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างเมืองกับชาวนา หากไม่แก้ไข นานไปประเทศไทยจะถูกปกครองโดยมือบ

และตามที่โพลีบิวสเคยทำนายไว้ หลังจากเป็น Mobocracy ก็จะไปสู่การปกครองแบบเผด็จการ

ใครว่าปัญหาน้ำท่วมไม่สำคัญ

การจัดการน้ำท่วมทุกวันนี้มี กทม. ที่เรียกว่าแรงแข็งขึ้นเพราะมีงบมาก มีทั้งคันกันมีสะพานน้ำดูคนน้ำออกและสถานีสูบน้ำเป็นเครือข่าย สามารถป้องกันพระนครได้ในกรณีฝนตก 80 มิลลิเมตร (ไม่เกิน 3 ชั่วโมง) ถ้ามากกว่านั้นน้ำก็จะท่วมถนนใหญ่ แต่ กทม.ก็จะไม่ยอมแพ้ มุ่งมั่นจะสร้างเสริมศักยภาพขึ้นไปเรื่อยๆ

แล้วเราจะอยู่อย่างนี้ แก้ขัดกันแบบตัวใครตัวมันไปกี่ปีหรืออย่างไร?

น้ำท่วมเจ้าพระยาตอนล่างเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การบรรเทาหรือป้องกันปัญหาของคนในพื้นที่หนึ่งจะมีผลกระทบต่อพื้นที่อื่นๆ เสมอ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกลไกที่จะมาชดเชยและเยียวยาผู้ที่ยอมรับผลกระทบตามสมควร และในขณะที่เดียวกันผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็สมควรเป็นผู้จ่ายค่าชดเชยมิใช่ให้คนทั้งชาติมารับภาระร่วมกัน

ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องมีการจัดการน้ำท่วมอย่างบูรณาการ

ต้องมีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินเทศบาลต่างๆ ต้องร่วมมือกัน ต้องมีการกำหนดพื้นที่รับน้ำและสร้างกลไกชดเชยที่เหมาะสม ผู้ที่ได้านิสงส์จากการป้องกันน้ำท่วมก็ต้องจ่ายค่าชดเชย ต้องมีกลไกกองทุนหรืออาจจะผ่านระบบภาษี

ที่ประเทศออสเตรเลียมีการเก็บภาษีน้ำท่วมที่เรียกว่า Flood Levy เก็บพร้อมภาษีเงินได้ ผู้ที่เสียหายจากน้ำท่วมไม่ต้องจ่าย

เรื่องบริจาคก็ทำกันไปเถอะ ไม่ว่าจะอะไรจะได้ขึ้นสวรรค์ชั้นที่แห่งๆ ในชาติหน้า

รัฐบาลควรตั้งเจ้าภาพในการจัดการขั้นมาจัดระบบบรรเทาอุทกภัยที่ชัดเจน จัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การแจ้งเตือนภัย การส่งเสริมเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอุปกรณ์ร่วมกัน เมื่อเกิดปัญหาที่จะมีแนวทางที่ระบุหน้าที่แต่ละส่วนราชการที่ประสานกัน การคำนวณค่าความเสียหายก็ควรเป็นระบบและเป็นไปตามความรุนแรงของผลกระทบ

ที่แย่มากก็คือรัฐมนตรีชอบไปดูงานตอมน้ำท่วม ทำให้การแก้ปัญหาที่มีอุปสรรคมากขึ้นรวมทั้งนายกฯด้วย ที่จริงควรแค่ออกทีวีปลอบใจราษฎรและระบุความช่วยเหลือที่จะให้ นายกฯหญิงก็ไม่ต้องไปลุยน้ำหροกมิฉะนั้นปีละ 3-4 เดือน นายกฯกับ รมต.แทบจะไม่มีผลงานอื่นเลยนอกจากแจกของแก่ราษฎรที่น้ำท่วม

อ้อ! เกือบลืมไป ถ้าคิดจะถมทะเลออกไปละก็ น้ำจะท่วมหนักและนานกว่านี้อีก!!

มิ่งสรรพ ขาวสอาด

สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่